

LEONARD WEBER

NAUKA
SWIATOWEGO JEZYKA POMOCNICZEGO

REFORM —
ESPERANTO

(SYSTEM IDO)

W 15 LEKCJACH.

CENA ZŁ. 1.—

LWÓW — 1937

WYDAWCA: KSIĘGARNIA NAKŁADOWA „ODRODZENIE”

LEONARD WEBER

Lokale Tercałarski

Swiat

ul. Steczeniowski 13 (Fildziand)

NAUKA

SWIATOWEGO JEZYKA POMOCNICZEGO

REFORM —
ESPERANTO

(SYSTEM IDO)

W 15 LEKCJACH.

NARESZCIE WPROWADZONO JEZYK SWIATOWY!

NA ZJEZDZIE JEZYKOZNAWCOW W PARYZU DLA DOKONANIA WYBORU JEZYKA SWIATOWEGO POMOCNICZEGO UZNANO ZA NAJODPOWIEDNIEJSZE „ESPERANTO” POD WARUNKIEM DOKONANIA W NIM ULEPSZEN. WYŁONIONA KOMISJA OPRACOWALA ZASADY TEGO JEZYKA, KTORY ODTAD BĘDZIE ŚRODKIEM ULATWIAJĄCYM POROZUMIEWANIE SIĘ MIĘDZY NARODAMI ŚWIATA. WIĘC UCEMY SIĘ TEGO JEZYKA SWIATOWEGO!

LWÓW — 1937

SPÓŁKA NAKŁADOWA „ODRODZENIE”

Równocześnie opuszcza prasę:

MARIAN JÓZEFOWICZ

S Ł O W N I K

Reform — ESPERANTO (Ido) — POLSKI

PRZEDMOWA.

Wprowadzenie w powszechne użycie języka pomocniczego międzynarodowego nie ma na celu wyparcia języków narodowych, lecz jedynie ułatwienie w porozumiewaniu się narodów między sobą; kto spełnia to zadanie, oddaje tak swemu własnemu społeczeństwu, jak i w ogóle kulturalnej ludzkości, wielkie usługi — spełnia bowiem szlachetny i piękny obowiązek, za co przyszłe generacje ludzkości będą z prawdziwą wdzięcznością wspominać o dzisiejszych pionierach tego języka.

Jeśliby każdy mieszkaniec naszej ziemi nauczył się tego pomocniczego języka, jakże by ułatwił sobie utrzymywanie stosunków we wszystkich krajach naszego globu! Czyż nie szkoda tracić tyle energii na uczenie się kilku obcych, narodowych języków, o wiele trudniejszych, niż nasz pomocniczy?

Najwięcej w rozpowszechnianiu naszego języka pomocniczego może uczynić młodzież, do której przyszłość należy. Przeto do Was, Młodzieży, zwracamy się w pierwszym rzędzie z gorącym apelem do podjęcia tej, tak szczytnej misji uczenia siebie i innych tego języka! Jednym ze skuteczniejszych środków szerzenia światowego języka jest zakładanie w poszczególnych miejscowościach „Kółek pomocniczego języka światowego”. Wdzięczne pole do pracy w tym kierunku mogą mieć wychowawcy młodzieży szkolnej, którzy powinni ułatwić jej w uczeniu się tego języka.

Niemal w każdym kraju znajdują się takie kółka czy też towarzystwa, to też miłą i pożyteczną rzeczą jest nawiązywanie korespondencji ze zwolennikami tego języka innych krajów.

A gdy później, po przeczytaniu większej ilości książek i czasopism, wychodzących w tym języku, poczujesz się na siłach i dojdiesz do przeświadczenia, że potrafisz wiernie dokonywać tłumaczeń z polskiego na Ido, popróbuj przetłumaczyć cenniejsze dzieła autorów polskich na ten język światowy; dokonawszy tej pracy, przyczynisz się znacznie do szerzenia wiadomości o Polsce pośród innych narodów, które również starają się zapoznać ludzkość z cenniejszymi dziełami swych dzielnych synów i córek.

Krótką historia powstania języka światowego

„IDO“ (REFORM-ESPERANTO)

Do założonej w Paryżu w r. 1901 Delegacji dla przyjęcia języka międzynarodowego pomocniczego zgłosiło swe przystąpienie 310 Towarzystw z wszystkich krajów i 1250 członków Akademii i Uniwersytetów. Wybrała ona w r. 1907 międzynarodowy Komitet, złożony z uczonych i słynnych lingwistów, który po zbadaniu wszystkich dawniejszych i nowych projektów języka międzynarodowego — przyjął Esperanto z niektórymi zmianami. Celem tych zmian było, przy zachowaniu zasad i istotnych właściwości języka Dra Zamenhofa, twórcy Esperanta, uregulować stosowanie tych podstaw, usunąć też kilka zbytecznych utrudnień. Najważniejsze z tych zmian są następujące:

1) Wyrugowanie liter oznaczonych akcentami, przez co umożliwia się: drukowanie tekstów w języku międzynarodowym w którejkolwiek drukarni.

2) Skreślenie kilku reguł gramatycznych zbytecznych i trudnych dla wielu ludów (biernik, odmiana przymiotnika).

3) Uregulowanie prawideł urabiania wyrazów — jedyny to środek, by zapobiec dowolnemu tworzeniu niejasnych słów i dialektycznych zwrotów oraz, by dać niewzruszoną podstawę do opracowania słownika naukowego i technicznego.

4) Wzbogacenie zasobu wyrazów przez przyjęcie nowych źródłosłów, wybranych starannie wedle zasady jak największej międzynarodowości. Wszystkie wyrazy są utworzone od międzynarodowych źródłosłów, t. zn. wspólnych największej liczbie języków europejskich.

Dzięki jednak swej prostocie i ścisłej regularności jest on bez porównania łatwiejszym niż którykolwiek z innych: **żadnych zbędnych reguł, żadnych wyjątków!**

Koniec końców, język IDO (Idiomo Di Omni = mowa wszystkich), jest to uproszczone i udoskonalone Esperanto, bardzo zbliżony do pierwotnego, posiada jednak zaletę bezpośredniej zrozumiałości. Już go uznało i z zapałem przyjęło wielu Esperantystów, i to najstarszych i najlepszych. Dzięki poparciu uczonych delegacji i komitetów jedynie tenże język ma widoki, by go przyjęły rządy i wprowadziły do szkół wszystkich cywilizowanych krajów. To też język ten dziś szybko rozpowszechnia się wszędzie.

Alfabet, wymowa i akcent.

Litery w Ido: a, b, c, ch, d, e, f, g, gu,¹⁾ h, i, j, k, l, m, n, o, p,
czyta się jak: a, b, c, cz, d, e, f, g, gw, h, i, ż, k, l, m, n, o, p.

Litery w Ido: qu,¹⁾ r, s, sh, t, u, v, w, x, y, z.

czyta się jak: kw, r, s, sz, t, u, w, eu, x, j, z.

Wszystkie litery wymawia się zawsze jednakowo, bez względu czy na początku, środku czy na końcu słowa. Spółgłosek syczących: c, s, z — nigdy nie zmiękcza się.

Akcent.

Akcent daje się zawsze na przedostatnią zgłoskę; jedynie w bezokoliczniku akcentuje się zawsze ostatnią zgłoskę: pagar (płacić), kantar (śpiewać), havar (mieć). W słowach jednozgłoskowych akcent pada na przedostatnią literę, np.: dio(dzień), frue (wczas); inne formy utworzone ze słów jednozgłoskowych, zachowują akcent na i lub u: cadie (dziś), matinfroe (wczesno).

W słowach kończących się na: ia, ie, ii, io, ua, ue, ui, uo wymawia się te dwie końcowe litery za jednym tchnieniem.

Przykłady wymowy.

W Ido: filio, direciono, precipue, manuo, posho, shapko,
czytaj: filio, direc+iono, prec+ipue, manuo, poszo, szapko,
(syn), (kierunek), (zwłaszcza), (ręka), (kieszeń), (czapka).

W Ido: chambro, uzita, yuna, aquo, linguo, jorno,
czytaj: czambro, uz+ita, juna, akwo, lingwo, żorno,
(pokój), (użyty), (młody), (woda), (język), (dzień).

Nazwy własne krajów, rzek, gór, miast itd.

Imiona własne ludzi określa się jak w łacinie: Ioannes, Ioanna, Iulius, Iulia itd. Nazwy krajów, części świata, zachowują formę łacińską lub historyczną: Europa, Amerika, Polonia. Nazwy mieszkańców tych krajów przez dodanie przyrostka „-ano”: Poloniano, Italiano. Jednak lepiej używać krótszych form: Polono (Polak), Franco (Francuz), Anglo (Anglik), Suedo (Szwed), Suiso (Szwajcar). Nazwy krajów i państw, nie mających brzmienia łacińskiego, wymawia się w ich brzmieniu narodowym: Honduras, Nikaragua, Kanada itd. Chcąc oznaczyć język, używa się: la Polona = język polski, la Angla = angielski, la Germana = niemiecki itd. Nazwy geograficzne miast, rzek, gór, prowincyj itd. oznacza się w języku danego kraju: Warszawa, Paris, Roma, Chicago, Wisla itd.

¹⁾ gu i qu można wymawiać też jak Włosi lub Francuzi.

LEKCJA 1.

Końcówki rzeczowników, przymiotników i przysłówków.

o = końc. rzeczownika w l. pojedynczej: bov^o = bydlę

i = końc. rzeczownika w l. mnogiej np.: bovⁱ = bydła

sa = końc. przymiotnika w l. pojedynczej i mnogiej (np.:

bel-a kat^o = piękny kot, bel-sa katⁱ = piękne koty

se = końc. przysłowka pochodnego, np.: bon-se = dobrze

la = przedimek określony, jednaki dla wszystkich rodzajów tak w l. pojed. jak i mnogiej: la domo = dom; la domⁱ = domy. Rodzajnika nieokreślonego nie ma.

ul = przyrostek dla rodzaju męskiego: bov^{ul}o = byk

in = przyrostek dla rodz. żeńskiego: bovⁱⁿo = krowa

n = końc. przedmiotu, gdy ten stoi przed podmiotem:
la matron me amas = matkę kocham. Zresztą czwarty przyp. zawsze jest równy pierwszemu: me amas la matro = kocham matkę; il vidas el = on widzi ją

— Literę końcową przymiotnika „a” można opuścić przed rzeczownikiem, zaczynającym się od samogłoski, np.:

zamiast: kara amiko (drogi przyjaciel) — kar amiko

„ bona jorno (dzień dobry) — bon jorno

„ bela ucelo (piękny ptak) — bel ucelo

Przedimek „la” może być ściągnięty, jeżeli słowo zaczyna się od samogłoski, a czasami też i spółgłoski: zamiast la ucelo — l'ucelo; zamiast la amiko — l'amiko.

— Nie można ściągać przedimka przed rzeczownikiem, zaczynającym się od „h”: la hungro (głód), la hundo (pies)

Przymyki „a”, „di”.

di = przymiłek oznaczający posiadanie, przynależność: la flori di bon amiko — kwiaty dobrego przyjaciela.

a = przymiłek, oznaczający cel czynności, osobę, której coś dajemy: a la domo = do domu; a la cielo = do nieba.

Przysłówki przeczące i potwierdzające.

no = nie (tylko gdy nie poprzedza słowa przeczącego)

ne = nie (tylko wtedy, gdy poprzedza słowo przeczące)

ka = czy (oznacza formę pytającą czasownika), np.: Ka vu vidas la gardeno? (Czy pan widzi ogród?). No, me ne vidas ol (Nie, nie widzę go). Yes = tak. Ka tu skribas letro? (Czy piszesz list?) No (nie).

Słowa: a (do), o (lub), ka (czy), e (i, a) otrzymują końcówkę „d” jeżeli znajdują się przed słowem, zaczynającym się od samogłoski: ad, od, kad, ed: ad amiko (do przyjaciela), kad il dormas? (czy on śpi), tu, il ed el (ty, on i ona); vu od onklo (pan lub wuj, ciotka).

ĆWICZENIE 1.

La homo es homulo o homino. L'infanto es (lub: Człowiek jest rodz. męsk. lub żeńsk. Dziecko jest esas) infantulo od infantino. La homo naskas infanto, chłopczykiem lub dziewczynką. Człowiek rodzi się dzieckiem, divenas puero, adolecanto ed adulto (viro o muliero). staje się chłopcem, młodzieńcem i dorosłym (mężczyzną lub kobietą).

La familio kontenas patruo, patrino (matro) e filii. Rodzina zawiera ojca, matkę i dzieci.

La filii esas filiuli e filiini. La frati esas fratuli o fratini. Dzieci są synami i córkami. Braća(siostry) są braćmi lub siostrami.

La bovi esas tre utila; la bovini donas lakto e butro. Bydło jest bardzo użyteczne; krowy dają mleko i masło.

La kavalo anke es utila animalo; la kavali tiras la Koń też jest pożyteczn. zwierzęciem; konie ciągną veturi e portas la kavalkeri. La domo es granda ma wozy i niosą jeźdźców. Dom jest wielki lecz la gardeno es mikra. La flori es bela ma l'arbori es ogród jest mały. Kwiaty są piękne lecz drzewa są leda. La jorno en somero es longa ed en vintro es brzydkie. Dzień w lecie jest długi a w zimie jest tre kurta. Dio konsistas ek la jorno e la nokto. Multa bardzo krótki. Doba składa się z dnia i nocy. Wiele homi havas poka pekunio. La filiin amas la patruo. ludzi ma mało pieniędzy. Synów (córk) kocha ojciec.

Bela katin e granda hundin me ne vidas. Kad il Pięknych kotów i wielkich psów ja nie widzę. Czy on lernas bone? No, il lernas male. Nepoton amas bon uczy się dobrze? Nie on uczy się źle. Wnuka kocha dobry avo. La nevon ed onklon volas mordar la leda e mala dziadek. Bratanka i stryja chcą ugryźć brzydkie i złe hundi. La olda avulon e malad avinon me vizitas psy. Starogo dziadka i chorą babkę odwiedzam cadie. La mikra muso saltas sur la benko e la yuna dziś. Mała mysz skacze na ławce a młode rati fugas aden la trui. L'uceli kantas joyoze en la fo- szczury uciekają do dziur. Ptaki śpiewają radośnie w le- resto, la drola rani plunjas en la aquo profunda. La tero się, zabawne żaby nurkują we wodzie głębokiej. Ziemia es granda e ronda, la nokto es obskura. jest wielka i okrągła, noc jest ciemna.

LEKCJA 2.

Końcówki czasu teraźniejszego.

ar = końc. bezokolicznika czasu teraźn.: ir-ar = iść
 as = końc. czasown. teraźniejszego; jest ona nieodmienna
 we wszystkich trzech osobach l. pojed. i mnog.:
 me hav-as = (ja) mam me es-as (lub es) = jestem
 tu hav-as = (ty) masz tu es-as (lub es) = jesteś
 lu hav-as = ma lu es-as (lub es) = jest
 ni hav-as = (my) mamy ni es-as (lub es) = jesteśmy
 vi hav-as = (wy) macie vi es-as (lub es) = jesteście
 li hav-as = mają li es-as (lub es) = są
 ant = końc. imiesłowu czynnego czasu teraźniejszego:
 hav-ant-a = mający es-ant-a = będący
 hav-ant-e = mając es-ant-e = będąc
 hav-ant-o = ten co ma es-ant-o = ten co jest

Zaimki osobowe:

me = ja, tu = ty, il = on, el = ona, ol = ono, vu = pan
 ni = my, vi = wy, ili = oni, eli = one, oli = one
 Zamiast il, el, ol można użyć: lu = on, ona, ono
 Zamiast ili, eli, oli można użyć: li = oni, one
 on = zaimek osob. nieokreślony: on parolas = mówi się
 su = zaimek zwrotny „się” w liczbie pojed. i mnogiej.
 lu parolas pri su = mówi o sobie, li parolas pri su = mó-
 wią o sobie, lu parolas pri lu = mówi o nim itd.

Zaimki wskazujące:

ca (lub ica) = ten, ta, to; ci (lub ici) = ci, te
 ta (lub ita) = tamten, tamta; ti (lub iti) = tamci
 Dla określenia czegoś pośredniego używa się formy: ta (ita)
 = ten, ta, to; ti (iti) = ci, te (pośrednie).
 Dla dokładnego określenia rodzaju zaimki łączy się: ilca =
 ten, elca = ta, olca = to, ilci = ci, elci itd. ilta = tamten,
 elta = tamta, olta = tamto itd.

Zaimki-przymiotniki względne i pytające:

qua? = kto?, qui? = którzy, które?, quo? = co?
 ilqua = który, elqua = która, olqua = które (o rzeczach)
 ta qua = ten który, ti qui = ci którzy, to quo = to które
 ta quan = ten którego, ti quin = ci których
 ta homi, quan me vidas = ten człowiek, którego widzę
 ta homi, quin ni vidas = ci ludzie, których widzimy
 quon vu volas? = czego pan chce?, to quon = to czego.
 quan tu vidas? = kogo widzisz?, ton ni volas = to chcemy.

ĆWICZENIE 2.

Ni eniras la **koqueyo**. Sinistre en l'armoro esas
 Wchodzimy do kuchni. Na lewo w szafie są
 la **pladi**, la **forketi**, la **kulieri** e la **kulteli**. Dextre ni
 talerze, widelce, łyżki i noże. Na prawo
 vidas la **herdo**, en qua **brulas** la **faïro**. Sur ol **stacas**
 widzimy ognisko, w którym pali się ogień. Na nim stoi
plura poti. Yen la **matro** **preparas** la **dishi** por la **fa-**
 więcej garnków. Oto matka przyrządza potrawy dla ro-
milio. On **rostas** **karno** ed on **koquas** **terpomi**. Ita
 dziny. Piecze się mięso i gotuje się ziemniaki. Tamte
koquata karoti es ankore **tro harda** ed **ica** **terpomi** es
 gotowane marchwie są jeszcze za twarde a te ziemniaki są
ja mola. La **servistino** **pozas** sur la **tablo** **pladi**, **salo**,
 już miękkie. Służąca kładzie na stole talerze, sól,
pipro, **krucho** **kun** **aquo** o **botelo** de **vino**, **pluse** **por**
 pieprz, dzban z wodą lub butelkę wina, nadto dla
singlu glaso e **boktuko**. La **fratulo** e **fratino**, **ilqua**
 każdego szklankę i serwetkę. Brat i siostra, który
sidas **proxim el**, **manjas** **kune** la **repasto**; **ica** **supo**
 siedzi blisko niej. Jedzą razem posiłek; te **supe**
pose ita **legumi**. **Manjante** la **dolca** **frukti**, **ilta** **drinkas**
 potem tamte warzywa. Jedząc słodkie owoce, tamten pije
biro ed **elca** **vino**. **Manjanto** la **fromajo** **prenas** **kafeo**
 piwo a ta **wino**. Ta co je ser bierze kawę
kun **kremo** o **teo** **kun** **sukro**. Ta **drinkanta** **fratino**
 ze śmietaną lub herbatę z cukrem. Ta pija siostra
volas **kelka** **frukti** e **kuki**; **ici** **havas** **bona** **saporo** ed
 chce trochę owoców i ciastek; te mają dobry smak a
iti mala. **Vespere** on **manjas** **semlo** **kun** **sociso**. La **ser-**
 tamte zły. Wieczór je się bułkę z kiebasą. Stu-
vistino **lavas** la **pladi** en **varm** **aqvo**. **Matine** on **manjas**
 ząca myje talerze w gorącej wodzie. Rano je się
dejuno, **dimeze** **dineo** e **vespere** **supeo**. **Ni** **volas** **manjar**
 śniadanie, w południe obiad a wieczór kolację. Chcemy jeść
ica **matura** e **flava** **banani**, **piri**, **reda** **cerizi** ed **oranji**,
 te dojrzałe i żółte banany, gruszki, czerwone wiśnie i pomarańcze,
vi **preferas** ita **pruni**, **sukoza** **pomi** e **dolca** **figi**, **pluse**
 wy wolicie tamte śliwki, soczyste jabłka i słodkie figi, nadto
pano **kun** **butro**. Ta **fisho** es **bona**.
 chleb z masłem. Ta ryba jest dobra.

LEKCJA 3.

Końcówki czasu przeszłego.

ir = końc. bezokolicznika przeszłego: *havir* = mieć (dawniej). *Pos dormir il laboris* = po wyspaniu się pracował.

is = końc. czasownika przeszłego; jest nieodmienna i odnosi się do wszystkich osób l. mnogiej i pojedynczej: *me havis* = miałem, *tu havis* = miałeś, *lu havis* = miał, *ni havis* = mieliśmy, *vi havis* = mieliście itd.

int = końc. imiesłowu czynnego czasu przeszłego: *aminta* = co był kochający, *aminte* = kochawszy, *aminto* = ten co kochał.

Czasowniki zwrotne.

me lavas me = myję się, *ni lavas ni* = myjemy się

tu lavas tu = myjesz się, *vi lavas vi* = myjecie się

lu lavas su = myje się, *li lavas su* = myją się.

Czasowniki wzajemne.

li batas l'una l'altra = oni (one) biją się nawzajem.

li amas l'uni l'altri = oni (one) kochają się wzajemnie.

Zaimki dzierżawcze.

mea = mój, moja, moje; *tua* = twój, twoja itd.; *lua* = jego, jej.

nia = nasz, nasza, nasze; *vua* = wasz, wasza itd.; *lia* = ich,

vua = pański, pańska itd.; *sua* = swój, swoja, swoje,

mei = moi, moje; *tui* = twój; *lui* = jego, jej; *sui* = swoje,

nii = nasi, nasze; *vii* = wasi itd.; *lii* = ich; *vui* = pańskie.

mea chapelo es bela = mój kapelusz jest piękny

mea chapeli es leda = moje kapelusze są brzydkie

mea e tua chapeli = moje i twoje kapelusze.

lo = zaimek jako przedimek na wskazanie rzeczy nieokr.:

lo bela = piękne, *lo sana* = zdrowe, *me volas lo* = chcę to.

le = przedimek dla l. mnogiej, nie kończącej się na „i“:

le „se“ e le „ma“ = (słowa) „jeśli“ i „lecz“; *mea e tua flori*;

le mea es bela e le tua es leda = moje i twoje kwiaty; moje są piękne a twoje brzydkie.

Zamiast: *le mea*, *le tua*, *le nia* itd. można użyć:

la mei, *la tui*, *la nii* itd.

vua e lua domi; *la vui es bela e la lui es leda* = pańskie i jego domy; pańskie są ładne a jego brzydkie.

Łączenie przedimka z przyimkami:

„da, a, de, di“: zamiast: *a la domo* (do domu) — *al domo*;

zamiast: *facita da la patro* — *dal patro* (zrobiony przez ojca).

filio di la matro — *filio dil matro* (dziecko matki)

lu mortas de la hungro — *del hungro* (umiera z głodu).

12-2

ĆWICZENIE 3.

Hiere ni vizitis nia onklo, qua konstruktis sua
 Wczoraj odwiedziliśmy naszego stryja, który zbudował swój
 nova domo. La olda laboristo ekskavis sulo en la loko
 nowy dom. Stary robotnik wykopał ziemię w miejscu
 ube stacas la domo, la masonisto erektis la muri e la
 gdzie stoi dom, murarz wznosił mury a
 karpentisto facis la tekto. Erektinte la muri, la ma-
 cieśla zrobił dach. Wznosiłszy mury, mu-
 sonisto prenis la trulo e plombo por masonar l'interna
 rarz wziął kielnię i pion aby wymurować wewnętrzne
 parieti, dividanta la domo a diversa chambri. Inter
 ściany, dzielące dom na różne pokoje. Między
 la fundamenti es la kelero, sub la tekto esas granario.
 fundamentami jest piwnica, pod dachem jest strych.
 La parquetin laboris la menuzisto. Enirinte la dormo-
 Parkiety robił stolarz. Wszedłszy do sypialni
 chambro ni vidis la du liti (sur qua jadis la kuseni,
 widzieliśmy dwa łóżka (na których leżały poduszki,
 tuk-kovrili e lit-kovrili), tri fenestri, spegulo, furnelo
 prześcieradła i koce), trzy okna, lustro, piec
 ed armoro. Pose ni trairis la solio dil manjo-chambro.
 i szafę. Potem przeszliśmy próg jadalni.
 Ibe stacis la nigra tablo e la stuli, hike pendis an
 Tam stał czarny stół i krzesła, tu wisiał na
 la parieto la horlojo. Sur la sulo on pozis granda
 ścianie zegar. Na ziemi położono wielki
 tapiso. Tra la pordo ni eniris la verando, konstruktita
 dywan. Przez drzwi weszliśmy do wernady, zbudowanej
 ek ligno flave indutita. La menuzisti uzas la segilo
 z drewna żółto pomalowanego. Stolarze używają piły
 por segar la ligno, rabotilo por rabotar la planko, cize!o
 by rznąć drewno, hebla by heblować deske, dluto
 e hakilo. La seruristo laboris per limilo la seruro e la
 i siekiere. ślusarz robił pilnikiem zamek a
 forjisto forjis la fero. La gardenisto spadis la tero per
 kował kul żelazo. Ogrodnik kopał ziemię
 spado e semis sur la bedi la semino, pose per arozilo
 łopata i zasiał na grządkach nasienie, potem polewaczką
 il aquisis la mikra kreskanta planti.
 on skropił małe rosnące rośliny.

LEKCJA 4.

Końcówki czasownika przyszłego.

or = końc. bezokolicznika przyszłego: **hav-or** = mieć (później): **me esperas hav-or** = spodziewam się mieć.

os = końc. czasownika przyszłego; jest nieodmienna i odnosi się do wszystkich osób l. mnogiej i pojedynczej:

me hav-os = będę miał, **tu hav-os** = będziesz miał itd.

ni hav-os = będziemy mieli, **li hav-os** = będą mieli

ont = końc. imiesłowu czynnego czasu przyszłego:
am-ont-a = mający kochać, **am-ont-e** = mając kochać, **am-ont-o** = ten, który będzie kochał.

Stopniowanie przymiotników.

tam-kam = tak-jak, **plu-kam** = więcej-niż, **min-kam** = mniej-niż; **min bona kam bela** = mniej dobry niż piękny,
plu granda kam el = większy niż ona

maxim de (lub **ek**) = naj...(więcej), **maxim alta** = najwyższy

minim de (lub **ek**) = naj...(mniej), **minim basa** = najniższy

plu leda = brzydszy, **min chipa** = mniej tani

vu es plu richa kam el = pan jest bogatszy niż ona.

Przysłowki.

kom = jako (a nie: jak!), **il dicas kom mediko** = mówi jako lekarz, **me venas kom rejo** = przychodzę jako król.

quale = jak, **il dicas quale mediko** = mówi jak lekarz.

me pardonas quale Kristano = wybaczam jak chrześcijanin.

tale = tak, w ten sposób, **quale** = jak, w jaki sposób: **il agas tale quale me** = czyni tak (w ten sposób) jak ja; **il agas tam bone kam me** = czyni tak dobrze jak ja.

ipse = sam (od siebie), **me facis ipse ta laboro** = ja sam (a nie kto inny) wykonał tę pracę.

sola = sam (jeden), **me sola esis en la domo** = ja sam byłem w domu. **Tandem** = nareszcie.

ja = już, **il ja manjis omno** = on już wszystko zjadł.

jus = właśnie, **il jus ekiris** = on właśnie co wyszedł.

ne ja = jeszcze nie, **il ne ja arivis** = jeszcze nie przybył.

ankore = jeszcze (dlugotrwałość akcji lub stanu) np.: **el es ankore malada** = ona jest jeszcze chora.

ne plus = już nie, **kad il vivas ankore?** = Czy żyje jeszcze?

No, il ne plus vivas = nie, on już nie żyje.

maxim posible = jak naj...(więcej, najbardziej)

minim posible = jak najmniej, możliwie najmniej

venez maxim balde posible = przyjdź jak najrychlej

la minim laborema posible = jak najmniej pracowity.

ĆWICZENIE 4.

Sur la rivo dil fluvio la du pueruli desvestizas
 Na brzegu rzeki dwaj chłopcy rozbierają
 su por balnar en fresh aquo. Ica ja desmetis sua
 się aby kąpać się w świeżej wodzie. Ten już zdjął swoje
 shui, pose il pozos sur la sulo kalzeti, jileto, pantalono,
 buclli, potem on położył na ziemi skarpetki, bluzkę, spodnie,
 kamizo, kolumo e kravato; ita ne ja es pronta por
 koszulę, kołnierzyk i krawat; tamten jeszcze nie jest gotów do
 balnar, lu metos balnokalsono. La natonto desmetis
 kąpania się on wdziaje majteczki kap. Ten co ma się kąpać zdjął
 sua shapko, quan il pozis sur la vesti. Pos balnar
 swoją czapkę, którą położył na ubraniu. Po wykapaniu się
 li vestizos su e metos sua boti. Ica uzas la breteli ita
 oni ubiorą się i wdziają swoje buty. Ten używa szelki tamten
 ledra zono, qua suportas lia pantaloni. Dum vintro,
 skórzany pas, które podtrzymują ich spodnie. Podczas zimy,
 kande esos kolda, on portos mantelo o surtuto kun
 kiedy będzie zimno, będzie się nosić płaszcz lub narzutkę z
 fur-kolumo. La ruranini portas fulardo, korsajo, avan-
 futranym kołnierzem. Wieśniaczki noszą chustkę, stanik, far-
 talo e subjupo. La arivonto metis ganti, getri e shalo.
 tuch i spodnice. Ten co ma przybyć wdział rękawiczki, kamasse i szal.
 Kande pluvos on prenos parapluvo e galoshi. La bu-
 Kiedy będzie deszcz weźmie się parasol i kalosze. Gu-
 toni servas por butonagar la vesto, qua havas buton-
 ziki służą do zapinania ubrania, które ma dziurki na
 trui. Mea shui es plu truzita kam la vui, me portos
 guziki. Moje buclli są więcej podziurawione niż pańskie. zaniosę
 oli al shuisto, qua risuolizos li. Me razos me ipse,
 je do szewca, który podszeluje je. Ogolę się sam.
 la razisto tondos mea hari per cizi. Pose me lavos mea
 fryzjer ostrzyże moje włosy nożyczkami. Potem umyje swoje
 manui per saponu e netigos mea denti per brosilu. Ibe
 ręce mydłem i wyczyszcze swoje zęby szczoteczką. Tam
 la dami, shirmanta su per parasuni, promenias en yolo.
 damy, zastaniające się parasolkami, przejeżdżają się w łódce.
 Eli aspektas vere charmante, kande li remas per remili.
 One wyglądają prawdziwie czarująco, kiedy wiosłują wiosłami.
 Yen tulipi, maiflori e dianti sur la muro.
 Oto tulipany, konwalie i goździki na murze.

LEKCJA 5.

Końcówki imiesłowów biernych.

- at** = końc. imiesłowu biernego czasu teraźniejszego:
am-at-a = kochany, kochana, kochane, kochani.
it = końc. imiesłowu biernego czasu przeszłego:
am-it-a = pokochany, pokochana, pokochane, pokochani.
ot = końc. imiesłowu biernego czasu przyszłego:
am-ot-a = mający być kochany, kochana, kochane, kochani.
am-at-o = ten co jest kochany, kochana, kochane itd.
am-it-o = ten co był kochany, kochana, kochane itd.
am-ot-o = ten co będzie kochany, kochana, kochane itd.
am-at-e = będąc kochany, **am-it-e** = bywszy kochany, **am-ot-e**
 = mając być kochany.
us = końc. trybu warunkowego: **me am-us** = kochałbym,
ez = końc. trybu rozkazującego: **am-ez** = kochajcie.

Przymiotniki zaimki — nieokreślone.

- ula** = jakiś, ktoś, **uli** = jacyś, **ulu** = któryś, **ulo** = coś
irga = jakikolwiek, **irgi** = jacykolwiek, **irgu** = ktokolwiek
nula = żadny, **nuli** = żadni, **nulu** = nikt, **nulo** = nic
altra = inny, **altri** = inni, **altru** = inny, **altro** = co innego
omna = każdy, **omni** = wszyscy, **omnu** = każdy, **omno**
 = wszystko, **omne** = wszyscy razem (a nie: wszędzie!)
singla = poszczególny, **singli** = poszczególni, **singlu** =
 każdy z osobna, **singlo** = coś poszczególnego.
plura = więcej, **plure** = więcej razem, **pluro** = więcej czegoś
unesme li venis single, pose plure, fine omne = najpierw przy-
 szli pojedynczo, potem więcej, w końcu wszyscy razem.
kelka = trochę, **kellke** = nieco, **kelko** = czegoś trochę:
fragi de pano, prenez kelki = ułamki chleba, weź trochę
multa = wiele, **multi** = wielu, **multe** = dużo, **multo** =
 multum,
poka = mało, **poki, poke** = mało, **poko** = czegoś mało:
poka vino = mało wina, **il poka laboras** = mało pracuje.
tanta = tyle, tak wiele, **tanti** = tylu, tak wielu, **tante** =
 tak wiele, **tanto** = tak wiele czegoś.
quanta = ile, jak wiele, **quanti** = ilu, jak wielu, **quante** =
 ile, jak wiele, jak bardzo, **quanto** = ilość, kwantum: **il havas**
tanta enemiki quanta amiki = ma tylu nieprzyjaciół co przyja-
 ciół, **quante bona homo** = co za dobry człowiek, **tante plu**
quante min = tym więcej im mniej,
un pluse = jeszcze jeden, **du pluse** = jeszcze dwa (dwóch),
tala = taki, **quala** = jaki (jakiego rodzaju): **quala domo**
tala homo = jaki dom taki człowiek.

ĆWICZENIE 5.

La jungita kavalo tiras la veturo. La drinkanta
 Zaprzężony koń ciągnie wóz. pijące

bovi stacas proxim la puteo, an la ligna trogo. La
 bydło stoi blisko studni, nad drewnianym korytem.

bovyuno, trovite da sua matro, mamsugas, e la joyi-
 Ciele będąc znalezione przez swoją matkę, ssię, a ucieszo-

gita bovulo bramas e fiere levas la kapo kun korni.
 ny byk ryczy i dumnie podnosi głowę z rogami.

La servistino cherpas l'aquo per sitelo por la drinki-
 Służąca czerpie wodę wiadrem dla mającej być na-

gota brutaro. Apud la garbeyo servistulo kolias la
 pojonej chudoby. Przy stodole służący zbiera zgra-

rastita paliaji e la olda muliero filifas per filif-
 baną mierzwę słom. a stara kobieta przedzie kołowrotkiem

e ruko la lino. La labori, direktata dal farmistulo,
 i kądziela len. Roboty, kierowane przez gospodarza

avancas, il rekomendas subtektigar la heroso. La
 postępują, on poleca dać pod dach brony. Mający

batota hundo celas su en sua kabano ed aboyas. La
 być bity pies kryje się w swej budzie i szczeka.

kolombi flugis aden la kolombeyo e la hastinta hanini
 Golebie polecały do gołębnika a śpieszące się kury

rieniras la haneyo. La muton-trupo, retroduktata dal
 znów wchodzi do kurnika. Trzoda owiec odprowadzana przez

pastoro, proximeskas. La bovino melkata dal far-
 pasterza, zbliża się. Krowa dojona przez gospo-

mistino tinkligas sua klosheto avan la stablo. Quanta
 dynie dzwoni swym dzwónkiem przed stajnią. Heż to

dindi, anadi e gansi, qui per apertita beki kriegas!
 indyków, kaczek i gęsi, które otwartym dzióbem wrzeszczą!

Yen la herbo manjata dal kunikli. Sur la basa muro
 Oto trawa zjadana przez króliki. Na niskim murze

bela pavono developis sua kaudo. En la sterko rulas
 piękny paw rozwinął swój ogon. W gnoju tarza

su enorma porkino ad qua fugas droła porkyuno.
 się ogromna świnia do której ucieka pocieszne prosię.

Hike hanulo erektis sua reda kresto e sukusas la plu-
 Tu kogut najeżył swój czerwony grzebień i wstrząsa pló-

mi, kande on queras la ovi de la hanini.
 rami, kiedy zabiera się jaja od kur.

LEKCJA 6.

Czasy złożone strony czynnej.

me es amanta = kocham	me esis amanta = kochałem był
me es aminta = kochałem	me esis aminta = pokochałem
me es amonta = będę kochał	me esis amonta = miałem kochać
me esos amanta = będę kochał	
me esos aminta = pokocham	
me esos amonta = będę tym co kocha	
me esus amanta = kochałbym, me esus aminta = pokochałbym,	
me esus amonta = miałbym pokochać	
sab = skrót czasu złożonego strony czynnej:	
zamiast	{ me esis aminta — me amabis = pokochałem
	{ me esos aminta — me amabos = pokocham
	{ me esus aminta — me amabus = pokochałbym

Czasy złożone strony biernej.

me esas amata lub me amesas = jestem kochany
me esis amata „ me amesis = byłem kochany
me esos amata „ me amesos = będę kochany
me esus amata „ me amesus = byłbym kochany
eser amata „ ameser = bądź(cie) kochany(i)

Czasowniki nieosobowe.

oportas = trzeba, importas = zależy, suficas = wystarcza.
 konvenas = wypada, ventas = wieje, frostas = marznieć, pluvas
 = deszcz pada, nivas = śnieg pada itd.

Przymyki.

An = przy, na: apogez la skalo an la muro = oprzyj(cie) drabinę o mur, me stacas an la rivero = stoję nad rzeką, an la monto = na stoku góry, an la maro = nad morzem.

Ante = przed (czasowo): ante tua departo = przed twoim odjazdem, du monati ante nun = dwa miesiące temu, il departis ante me, tamen il arivis pos me = odjechał przede mną, jednak przybył po mnie, me arivos longe ante vu = przybędę na długo przed panem

Apud = obok, przy: apud la kirko = obok kościoła, sideskez apud me = usiądź(cie) obok mnie, apud la pordo = obok drzwi

Avan = przed (miejscowo): avan la domo = przed domem, ni arivis ante vi, avan lu = przybyliśmy przed wami (przedziej niż wy), przed nim (on został w tyle), lokizez la homini unesme, do ante la homuli e plasizez eli avan ili = umieście najpierw kobiety, otóż przed mężczyznami i usadowcie je przed nimi (miejscowo).

LEKCJA 7.

Liczebniki główne:

un	= 1,
du	= 2,
tri	= 3,
quar	= 4,
kin	= 5,
sis	= 6,
sep	= 7,
ok	= 8,
non	= 9,
dek	= 10,
cent	= 100,

dek e un	= 11,
dek e du	= 12,
dek e tri	= 13,
duadek	= 20,
triadek	= 30,
quaradek	= 40,
kinadek e un	= 51,
sisadek e ok	= 68,
duacent	= 200,
mil	= 1000,
million	= 1,000,000,

Liczebniki porządkowe:

un-esma	= pierwszy
du-esma	= drugi
dek-esma	= dziesiąty
dek e kin-esma	= 15ty
duadek-esma	= 20ty
triadek-esma	= 30ty
quaradek e kin-esma	= 45ty
cent-esma	= setny
mil-esma	= tysięczny
million-esma	= milionowy
itd.	

Liczebniki przysłówkowe.

unesme = po pierwsze, dekesme = po dziesiąte,
duesme = po drugie, centesme = po setne itd.

Liczebniki ułamkowe.

du-imo = połowa, tri-imo = $\frac{1}{3}$, du cent-imi = $\frac{2}{100}$

Liczebniki wielorakie.

du-opla = podwójny, tri-opla = potrójny itd.
ok-ople = ośmiokrotnie, cent-ople = stokrotnie itd.
sis ople kin es triadek = 6 razy 5 = 30

Liczebniki zbiorowe.

du-ope = po dwa, tri-ope = po trzy, dek-ope = po 10

Liczebniki rzeczownikowe.

duo = dwójka, trio = trójka, dekeduo = tuzin itd.
due = we dwóch, trie = we trzech, quare = w czwórkę
dua kanto = śpiew we dwa głosy, tria atako = atak w trzech

Oznaczenie godziny.

kloko = godzina (na zegarze), horo = godzina (czas):
esas tri kloki = jest trzecia, pasis tri hori = upłynęło trzy go-
dziny, esas quar kloki e quarimo = jest czwarta i kwadrans,
esas non kloki e duimo = jest w pół do dziesiątej.

Sposób określania wieku.

me evas duadek yari = mam 20 lat (liczę 20 lat),
quante vu evas? = ile pan ma lat? Albo też:
me es duadekyara = mam 20 lat, kinmonata = pięćmies-
ięczny, centyaro = stuletni, yarcento = stulecie.

ĆWICZENIE 7.

La triesma dio di mayo es dato memorinda por
 Trzeci maja jest datą pamięci godną dla
 Poloni. Il skribas a ni ye la sepesma oktobro. La letro
 Polaków. Pisze do nas siódmego października. List
 komencas: „Warszawa, ye la dekesma januaro“. Ye
 zaczyna się: 15go 10 stycznia. Za
 l'unisma foyo me kompris de lu mi-dekeduo de glasi.
 pierwszym razem kupiłem od niego pół tuzina szklanek.
 Pri la salario il volas la duoplo; pro ke il laboras
 Co do zapłaty on chce podwójną; ponieważ on pracuje
 tante male, ke il apene meritas la duimo. El explikas
 tak źle, że on zaedwie zasługuje połowę. Ona objaśniła
 to quo es triimo, quarimo edc. Ni interparolas due
 to co jest $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{4}$ itd. Rozmawiamy ze sobą we
 dum l'amuz tempo. Quarople sis o triople ok es
 dwóch podczas rozrywki. 4×6 lub $3 \times 8 =$
 duadekequar. Me abonis „Bartnik Postępowy“ po sis
 24. Zaabonowałem za 6
 złoty por un yaro. Po ta preco l'abono di ta jurnalo
 złotych rocznie. Za tę cenę abonament tego dziennika
 es tre chipa. Quante kustas ito? To es multe tro chera.
 jest bardzo tanie. Co to kosztuje? To jest zanadto drogo.
 Po la sama sumo on havas la duoplo che omna ko-
 Za tę samą sumę ma się podwójną ilość u każdego han-
 mercisto. Me kompris ta dek sigareti po un złoty,
 dolarza. Kupiłem tych 10 papierosów za 1
 konseque li kustas dek grosz single. Quanta laborin,
 a więc one kosztują po 10 groszy ileż to prac,
 penin e dolorin kustabos de sua pioniri la linguo inter-
 trudów i cierpień będzie kosztować od swych pionierów język między-
 naciona, kande ol esos enplantacita en skeptika
 narodowy, kiedy on zostanie zaszczepiony w sceptycznym
 mondo! Ni marchis ne quarope, quale soldati, ma
 świecie! Masterowaliśmy nie po czterech, jak żołnierze, lecz
 duope; mem kelki marchis unope. Nia filiulo naskis
 po dwóch; nawet niektórzy szli pojedynczo. Nasz syn urodził się
 ye la nonesma februaro, dum la yaro milenonacente-
 dziewiątego lutego, w roku tysiąc dziewięćset-
 triadeksisesma. Ye l'unisma foyo ton me kompris.
 trzydziestym szóstym. Za pierwszym razem to kupiłem.

LEKCJA 8.

Tworzenie słów przez przedrostki — prefiksi.

- Anti = przeciwieństwo: anti-tezo = antyteza
 Arki = dostojność: arki-duko = arcyksiążę
 Bi = techniczno-naukowe: bi-plano = dwupłatowiec
 Bo = pokrewieństwo (przez małżeństwo): bo-patrulo = teść
 Des = odwrotność: facila = łatwy, des-facila = trudny
 avantajo = korzyść, des-avantajo = szkoda
 Dis = roz... poroz...: irar = iść, dis-irar = rozejść się,
 donar = dać, dis-donar = rozdać, dis-sendar = rozesłać,
 Ex = były: ex-oficiro = eks oficer, ex-rejo = były król
 Ge = dwa rodzaje: ge-patri = rodzice, ge-frati = rodzeńst.

Przymyki.

Ad (a) = do, ku...: me sendas to ad amiko = posyłam to przyjacielowi, il donis a me flori = dał mi kwiaty, pensar a la tuturo = myśleć o przyszłości, la amo a Deo = miłość do Boga, l'envidio a la richi = zawiść ku bogaczom

ad można połączyć z en, sur, sub: la kato saltis adsur la tablo = kot skoczył na stół (a nie: na stole!), me iris aden la domo = poszedłem do domu, la muso kuris adsub la lito = mysz uciekła pod łóżko (nie: pod łóżkiem).

Alonge = wzdłuż, irez alonge la lago = idź(cie) wzdłuż jeziora.

Spójniki i przysłówki przymkowe.

quale se = jak gdyby, ecepte se = chyba że, ante ke = zanim, dum ke = podczas gdy, depos ke lub de kande = od kiedy, se ne = jeśli nie, sive... sive = bądź... bądź, o... o... = lub... lub, nek... nek... = ani... ani, lore... lore = jużto... jużto, pro quo? = dlaczego?, por quo? = na co?, por ke = ażeby, pro to = dlatego, por to = na to, pro ke = ponieważ, per ke = dlatego że, til ke = dopóki, kad ne? = czyż nie?, malgre ke = pomimo że, kontre ke = gdy tymczasem, koncerne = co się tyczy, konforme ad = zgodnie z..., funde di = z gruntu, diverse de = w przeciwieństwie, relate = odnośnie, rispektive = względnie, sen ke = choć nie, tante ke = tak bardzo że, pos ke = potem gdy, segun quante = ile tylko, o ile, quik kande = gdy tylko, same kam = tak samo jak, kondicione ke = pod warunkiem że, tante plu ke = tym więcej że, kaze ke = w wypadku jeśli, sempre plu multe = coraz więcej, de ke = stąd że, sempre min multe = coraz mniej; plue = więcej; mine = mniej; vino e kafeo pagesas plue = za wino i kawę płaci się więcej; vino e kafeo pagesas pluse = nadto płaci się za wino i kawę.

ĆWICZENIE 8.

Nek vu nek lu povos solvar ta questiono. El es
 Ani pan ani on nie może rozwiązać tego zagadnienia. Ona jest
 stranja, nam lore el ridas, lore el ploras senkauze,
 dziwna, bo raz śmieje się, to znów płacze bez powodu.
 Sive el mortos, sive el vivos, vua destino esos kom-
 Czy ona umrze, czy też będzie żyć, pańskie przeznaczenie będzie po-
 nadinda. Il recevis ta frapo sen ke lua vizajo montris
 żalowania godne. On otrzymał to uderzenie choć jego twarz nie wykazała
 la maxim mikra signo di doloro. Ilua chagreno venis
 najmniejszej oznaki bólu. Jego zmartwienie pochodziło
 de ke il recevis tre desagreabl informi. De kande vu-
 stąd że otrzymał bardzo przykre wiadomości. Odkąd pan
 savas to? Depos ke il abandonis me, nul informo pri
 wiesz o tem? Od kiedy on opuścił mnie, żadna wiadomość o
 lu arivis a me. Segun ke vu esos richo o mizerozo,
 nim nie nadeszała do mnie. Stos, czy pan będzie bogaczem lub nędzarzem,
 la homi judikos vu kom bona o mala. Se vi laboros, me
 ludzie osądzać cie będą jako dobrego lub złego. Jeśli będziecie pracować
 rekompensos vi, kontre ke, me punisos vi, se vi esos
 wynagrodzę was, gdy przeciwnie ukarzę was, jeśli będziecie
 ociera. Quante plu me vidas lu, tante plu me odias lu.
 próżniaczy. Im więcej widzę go, tym bardziej nienawidzę go.
 Tam ofte kam il venas, vu donas ad il pekunio. Kon-
 lle razy on przychodził, pan daje mu pieniądze. Pod warun-
 dicione ke vu obedios, me konkordos vu. Quante min
 kiem że pan będzie posłuszny, zgodzę się z panem. Im mniej
 tu laboras tante min tu ganas. Pro ke vu ne permisas
 pracujesz tym mniej zarabiasz. Ponieważ pan nie zerwała na
 to, pro to me ne venos plu frue. Por to il bezonos
 to, dlatego nie przyjdę wcześniej. Na to będzie potrzebował
 pekunio. Pos ke ni ekiris vi queris la mediko. Ta sol-
 pieniądze. Potem gdy wyszliśmy poszliśmy po lekarza. Ten żoł-
 dato e lua kamarado tre konkordas pri omno; kande
 nierz i jego kolega bardzo zgadzają się we wszystkim; kiedy
 ta volas ulo, ca quik facas ol. Camatine ta pueri ludis
 tamten chce coś, ten zaraz czyni to. Tego ranka te dzieci bawily się
 dum tri hori per ica ludo: la puerino celis la naztuko,
 przez trzy godziny w tę zabawę; dziewczynka chowała chusteczkę,
 e la puerulo serchis lu.
 a chłopiec szukał ją.

LEKCJA 9.

Przedrostki:

Mi- = na pół, niedokończony: *mi-voce* = półgłosem, *mi-klozita* = niedomknięty, *mi-mortinta* = półmartwy, *mi-facita* = niedokończony, *mi-horo* = pół godziny

Mi- = wskutek powtórnego małżeństwa: *mi-frati* = bracia przyrodni, mający tego samego ojca lub matkę

Mis- = błędnie...: *audar* = słyszeć, *mis-audar* = przesłyszeć się, *uzar* = użyć, *mis-uzar* = nadużyć, *mis-kantar* = fałszywie śpiewać, *mis-duktar* = prowadzić na manowce.

Ne- = przeczenie: *ne-posibla* = niemożliwy, *ne-vera* = nieprawdziwy, *ne-povra* = niebezpieczny itd.

Sen- = bez...: *sen-mova* = bez ruchu, *sen-arma* = bez broni

Par- = aż do końca: *par-lernar* = wyuczyć się, *par-lektar* = przeczytać (do końca), *par-kurar* = przebiec

Para- = ochrona przed...: *para-pluvo* = parasol, *para-fulmino* = piorunochron, *para-suno* = parasolka (od słońca)

Pre- = prze...: *pre-vidar* = przewidzieć, *pre-hiere* = przedwczoraj, *pre-judiko* = przesąd, *pre-avo* = pradziadek.

Przymyki.

Che = przy, u do...: *me lojas che patro* = mieszkam u ojca, *ni iras che l'amiki* = idziemy do przyjaciół, *irez che la mediko* = idź do lekarza, *che Poloni* = u Polaków

Cirkum = około: *la hundo kuris cirkum me* = pies biegł około mnie, *cirkum la urbo esas preurbi* = dokoła miasta są przedmieścia, *to eventis cirkum mea duadekuma yaro* = to wydarzyło się kiedy miałem około 20 lat

Cis = z tej strony: *cis la rivero* = z tej strony rzeki

Da = przez, od...: *amata da omni* = kochany przez wszystkich, *la pikturi da Matejko* = obrazy Matejki, *la poemi da Mickiewicz* = poematy Mickiewicza; *ta kavalo esis komprata da mea patrujo de mea amiko* = ten koń został kupiony przez mojego ojca od mojego przyjaciela.

De = z, od...: *me venas de mea matro* = przychodzę od mojej matki, *de ube vi venas?* = skąd pan przychodzisz?, *de mea domo* = z mojego domu, *to esas de Persia* = to jest z Persji, *to dependas de vi* = to zależy od pana, *la treno de Krakov a Lvov* = pociąg z Krakowa do Lwowa, *de supre* = z góry, *de hungro* = z głodu, *de nasko til morto* = od narodzin do śmierci, *de nun* = od teraz, *de du yari* = od dwóch lat, *un metro de ligno* = jeden metr drewna, *plena de vino* = pełny wina, *dika de kin metri* = gruby pięć metrów, *alta de mil metri* = wysoki na tysiąc metrów, *de-sub la tablo* = z pod stołu.

ĆWICZENIE 9.

La kontenajo di libro es olua anmo. Tu povas
 Zawartość książki jest jej duza. Można

parolar ad ol, ol parolas a tu, joyigas tu, e se omni
 mówić do niej, ona mówi do ciebie, cieszy cię, a jeśli wszyscy
 abandonas tu, ol sempre es pronta aceptar tu ed
 opuszczają cię, ona zawsze jest gotowa przyjąć cię i

akompanar tu en tua solitareso. Pro to bona libro
 towarzyszyć ci w twojej samotności. Dlatego dobra książka

es tam valoroza kam honesta homo, da qua on recevas
 jest tak wartościowa jak uczciwy człowiek, od którego otrzymuje się

konsili e joyo. Qua sordidigas o faldas libro, ofensas
 rady i radość. Kto zabrudza lub mnie książkę, obraża

la autoro. La libro esas la vesto dil pensi. Ka tu sordi-
 autora. Książka jest szatą myśli. Czy zabru-

digas tua vesti? La libro esas pano por la mento.
 dzasz two szaty? Książka jest chlebem dla umysłu.

Ilustri, to esas fotografuri e desegnuri, igas libro
 Ryciny, to jest fotografie i rysunki, czynią książkę

duople valoroza por ni. Libro ya ne es turn-orgeno,
 podwójnie wartościową dla nas. Książka wszak nie jest katarynką,

per qua l'invalido senkompate tormentas la oreli.
 którą inwalida niemiłosiernie męczy uszy.

Libro mem es plu modesta kam imajo, qua ya kun
 Książka nawet jest skromniejsza niż obraz, który z

deziremeso spektas del parieto. Libro, se ol jacas
 pożądliwością patrzy ze ściany. Książka, jeśli ona leży

klozita, es dormanta, ne nociva animaletto. Se tu ne
 zamknięta, jest śpiącym, nieszkodliwym zwierzątkiem. Jeśli nie

stekas tua nazo en ol, lu ne mordas tu, e ne dolorigas
 wetkniesz twego nosa w nią, ona nie ugryzie cię, i nie sprawi ci bólu.

tu. Do, ni lektez atence bona libri! La semano kon-
 Więc, czytajmy uważnie dobre książki! Tydzień za-

tenas sep dii, nome: lundio, mardio, merkurdio, jovdio,
 wiera siedem dni, mianowicie: poniedz., wtorek, środa, czwartek,

venerdio, saturdio e sundio. La yaro konsistas ek quar
 piątek, sobota i niedziela. Rok składa się z czterech

sezoni: printempo, somero, autuno e vintro. Yarcento
 pór: wiosna, lato, jesień i zima. Stulecie

havas cent yari.
 ma sto lat.

LEKCJA 10.

Przedrostki.

Pseudo = niby: **pseudo-amiko** = niby przyjaciel,

Quadri = czworo...: **quadri-pedo** = czworonóg.

Retro = wstecz...: **retro-venar** = powrócić, **retro-sendar** = zwrócić, **retro-irar** = cofać się,

Ri = znów...: **havar** = mieć, **ri-havar** = odzyskać, **dicar** = mówić, **ri-dicar** = powtórzyć, **ri-lektar** = odczytać.

Stif = brak pokrewieństwa: **stifa-fratulo** = brat będący synem ojczyrna, **stif-patruło** = ojczym, **stif-matro** = macocha,

Vice = zastępstwo: **vice-rejo** = wicekról.

Przymyki.

Di = posiadanie czegoś, należenie do...: **la libro di Petro** = książka Piotra, **di qua es ta domo?** = czyj jest ten dom?, **la amo di Deo a la homi** = miłość Boga ku ludziom, **la sendo di letro da me** = wysłanie listu przeze mnie, **la sklavo di rejo**, **liberigita da sua amiko**, **de sua padrono** = niewolnik króla, uwolniony przez swego przyjaciela od swojego pana, **la portreti da Rafael** = portrety Rafaela (jako autora), **la portreti de Napoleon** = portrety przedstawiające Napoleona, **la portreti di mea patro** = portrety mego ojca (jako właściciela), **me recevis la libro de mea amiko**, **ol esas di Petrus** = otrzymałem książkę od mojego przyjaciela, ona jest Piotra, **ta kavalo esis komprata da me de mea vicino** = ten koń został kupiony przeze mnie od mojego sąsiada.

Dop = za, poza (miejscowo): **dop la urbo** = za miastem, **tu departis avan me ma arivis dop me e pos me** = odjechałeś przede mną (prędzej niż ja) lecz przybyłeś za mną (w tyle) i po mnie (później).

Dum = podczas: **dum la vakanco** = podczas wakacji, **il esis absenta dum tri yari** = był nieobecny przez trzy lata, **il guvernis dum tri yari** = rządził przez trzy lata, **me studiis dum un yaro** = uczyłem się przez jeden rok.

Ek = z, od: **la hundo saltis ek la domo** = pies wyskoczył z domu, **vazo ek oro** = waza ze złota, **ek petro** = z kamienia, **botelo ek vitro** = flaszka ze szkła, **botelo de vino** = flaszka wina, **botelo por oleo** = flaszka na olej, **letro de Warszawa** (a nie: ek W) = list z Warszawy, **la maxim richa ek omni** = najbogatszy ze wszystkich, **ek quo konsistas ta afero?** = na czym polega ta sprawa? Po czasowniku „konsistar” można też użyć „en”, np.: **la kurajo ne konsistas en** (lub: ek) **ne sentar ula timo**, **ma en ne regardar la danjero** = odwaga polega nie na tym, że się nie obawiamy czegoś, lecz na nie zważaniu na niebezpieczeństwo.

CWICZENIE 10.

Mea avulo, qua esas invalida e qua devis livar
 Mój dziadek, który jest inwalidą i który musiał opuścić
 armeo pro vunduro, qua igis lu obtenar la militistala
 wojsko z powodu rany, dzięki której on otrzymał wojskowy
 medalio, naracis a me la kampanii, en qui il partoprenis.
 medal, opowiadał mi kampanie woj. w których brał udział.
 Il explikis la diversa movadi di l'armeo. Jenio-soldato,
 Wyjaśniał różne ruchy wojska. Saper,
 mayor-serjento dil infantrio ed artilrio-serjento kun
 starszy sierżant piechoty i ogniomistrz z
 ora galono sur maniko. La fortifikita urbo kun sua
 złotym galonem na rękawie. Ufortyfikowane miasto ze swymi
 rempari e fosati esis siejata da l'armeo enemika, qua
 murami obr. i fosami było oblegane przez wojsko nieprzyjac., które
 pos longatempa bombardo, esis pronta por asaltar.
 po długim bombardowaniu było gotowe do napadu.
 Ma la siejati koaktata pro la hungro, probabis eksal-
 tatar a la kampeyo dil siejanti. Pos repulsir l'atako per
 Lecz oblężeni zmuszeni z powodu głodu, próbowali wyko-
 tarz na pole bitwy oblegających. Po odepchnięciu ataku przez
 obstinema kombato cirkum la tendaro, la vinkinta
 uporczywą walkę około namiotów, zwycięzcy
 siejanti lansis sua eskadroni por persequar la vinkita
 oblegający rzucili swoje szwadrony celem ścigania zwyciężonych
 atakinti. Ici retretis kovrante la kombataro per
 atakujących. Ci cofnęli się pokrywając pole bitwy
 mortinti e vunditi. Kamilisti forportis ta lasti en
 umartymi i rannymi. Saniteci odnieśli tych ostatnich w
 kamili aden l'ambulanco. Malgre la heroala rezisto di
 noszach do karetki. Pomimo bohaterckiego oporu
 kelka batalioni, la vinkeso esis kompleta, la cetero dil
 kilku batalionów zwycięstwo było zupełne, reszta
 armeo fugis, livante multa kaptiti. L'enemiko vinkis
 armii uciekła, pozostawiając wielu jeńców. Nieprzyjaciel zwyciężył
 ed okupis la urbo. Pos armistico on liberigis la kaptiti.
 i zajął miasto. Po zawieszeniu broni zwolniono jeńców.
 Forsan to esos la fino di la kampanio ed esos posibla
 Może to będzie końcem wojny i będzie możliwym
 signatar paco-kontrato.
 podpisać pakt pokojowy.

LEKCJA 11.

Przyrostki.

ach = pogorszyć: **populo** = lud, **popul-ach-o** = motłoch;
boko = usta, **bok-ach-o** = pysk, **kantar** = śpiewać, **kant-ach-ar**
 = wydzierać się (w śpiewie).

ad = przedłużyć: **pafar** = strzelać, **pa^sad-o** = strzelanie;
dansar = tańczyć, **dans-ad-o** = tańczenie (**danso** = taniec).

ag = czynność: **martelo** = młot, **martel-ag-ar** = bić mło-
 tem; **butono** = guzik, **buton-ag-ar** = zapiąć guziki

aj = właściwość: **lano** = wełna, **lan-aj-o** = materia z weł-
 ny, **fero** = żelazo, **fer-aj-o** = żelaziwo; **dolca** = słodki, **dolc-aj-o**
 = coś słodkiego; **drinkar** = pić, **drink-s-aj-o** = napój; **kon-**
struktar = budować, **konstrukt-aj-o** = materiał budowlany

al = dotyczący: **universo** = świat, **univers-al-a** = świato-
 wy; **gramatik-al-a** = gramatyczny; **fin-al-a** = końcowy; **poemi**
Mickiewicz-al-a = poematy na sposób Mickiewicza

an = członek: **urbo** = miasto, **urb-an-o** = mieszczanin;
Kristo = Chrystus, **Krist-an-o** = chrześcijanin; **Kanad-an-o** =
 Kanadyjczyk.

ar = zbiór: **vorto** = słowo, **vort-ar-o** = słownik; **hom-ar-o**
 = ludzkość; **formul-ar-o** = zbiór formuł; **navo** = okręt, **nav-**
ar-o = flota.

ari = co otrzymuje: **sendar** = posłać, **send-ari-o** = odbior-
 ca; **donacar** = podarować, **donac-ari-o** = ten co otrzymuje dar.

atr = podobny: **blanka** = biały, **blank-atr-a** = białawy;
sponjo=gąbka, **sponj-atr-a**=gąbczasty; **verd-atr-a**=zielonkawy.

Przymyki.

En = w, po (czemś): **il marchis en la chambro** = chodził
 po pokoju; **en la jorno** = w dzień; **en gardeno** = w ogrodzie.

Erste = dopiero: **me venos erste morge** = przyjdę dopiero
 jutro; **komencez erste pos ni** = zaczniście dopiero po nas.

Exter = za, poza: **exter la domo** = poza domem; **exter**
konkurso = poza konkursem.

For = daleko: **il habitas for hike** = on mieszka daleko stąd;
ne restez tale for ni = nie zostawajcie tak daleko od nas.

Inter = między: **inter Germania e Rusia es Polonia** = mię-
 dzy Niemcami a Rosją jest Polska; **inter ni** = między nami;
li dividis inter su = rozdzielili między siebie, lub: **li interdividis**.

Kontre = przeciw: **me votas kontre la propozo** = głosuje
 przeciw wnioskowi; **kontre la vento** = przeciw wiatru; **sua**
fenestri es kontre la mei = jego okna są naprzeciw moich.

Koram = wobec: **koram me** = wobec mnie, **koram la**
populo = wobec ludu.

Kun = z: **kun amiki** = z przyjaciółmi, **frapar per bastono**
 = uderzyć laską, a nie: „**kun bastono**” (**kune** = razem).

ĆWICZENIE 11.

Nia korpo konsistas ek kapo, torso e membri.
Nasze ciało składa się z głowy, tułowia i członków.

La avana parto di la kapo nomesas vizajo, la dopa
Przednia część głowy nazywa się twarzą, tyła

e la supra parto es kranio, quan kovras la hari; en
i górna część jest czaszką, którą pokrywają włosy; w
la kranio trovesas la cerebro, per qua on pensas.
czaszce znajduje się mózg, którym się myśli.

La vizajo posedas la fronto, la dextra e sinistra okulo,
Twarz posiada czoło, prawe i lewe oko,

la orela, la nazo, la boko, la mentono e la vangia.
uszy, nos, usta, brodę i policzki.

La supra ed infra labio, la denti e la lango esas parti
Górna i dolna warga, zęby i język są częściami

dil boko. La kolo juntas la kapo a la torso. La pektoro,
ust. Szyja łączy głowę z tułowiem. Piers

ventro e dorso esas parti dil torso. En la torako es
brzuch i plecy są częściami tułowia. W klatce piersiowej jest

la kordio inter la pulmona. La abdomino inkluzas
serce między płucami. Podbrzusze zawiera

la stomako, la intestini, hepato, reni, spino e spleno.
żołądek, кишки, wątrobę, nerki, kręgosłup i śledziona.

Singla homo havas du shultri. La kudi e la manui esas
Poszczególny człowiek ma dwa ramiona. Łokcie i ręce są

parti dil brakii. La kruro, genuo, suro e pedo esas
częściami ramion. Udo, kolano, łydka i stopa są

parti dil gambo. Singla pedo e manuo havas kin fingri,
częściami nogi. Poszczególna stopa i ręka ma pięć palców,

provizita per ungli. Sub la pelo trovesas la karno,
zaopatrzonech paznokciami. Pod skórą znajduje się mięso.

muskuli e la osti. Tra la korpo fluas per veini la sango.
muskuly i kości. Przez ciało płynie żyłami krew.

La cetera parti dil gambo esas la plando e la talono.
Pozostale części nogi są podszwa i pięta.

Por esar flexebla, ajila e bonstanda ni mustas exercar
Aby być giętkim, zwinym i w dobrym zdrowiu musimy ćwiczyć

nia gambi e nia brakii. Pro to ni ludas e praktikas
nasze nogi i nasze ramiona. Dlatego bawimy się i stosujemy

gimnastiko. En sana korpo — lojas sana spirito.
gimnastykę. W zdrowym ciełe — mieszka zdrowy duch.

LEKCJA 12.

Przyrostki.

e = koloru: rozo = róża, roz-e-a = różowy; or-e-a = złoty; sango = krew, sang-e-a = krwisty; kupr-e-a = miedziany.
 ebl = możliwy: facar = robić, fac-ebl-a = wykonalny; manj-ebl-a = jadalny; lekt-ebl-a = czytelny.
 ed = zawartość: glaso = szklanka, glas-ed-o = zawartość szklanki; manu-ed-o = garść; bok-ed-o = kasek.
 eg = powiększenie: pordo = drzwi, pord-eg-o = brama; bon-eg-a = bardzo dobry; rid-eg-ar = ryczeć ze śmiechu.
 em = skłonny: babilar = gadać, babil-em-a = gadatliwy; kred-em-a = łatwowierny; manj-em-a = żarłoczny.
 end = co powinno się: facar = robić, fac-end-a = do zrobienia; sumo pag-end-a = suma do zapłacenia.
 er = miłośnik: biciklo = rower, bicikl-er-o = rowerzysta; peskar = łowić ryby, pesk-er-o = rybak z amatorstwa; fum-ar = palić, fum-er-o = palący.
 eri = zakład: libro = książka, libr-eri-o = księgarnia; lakt-eri-o = mleczarnia; imyrim-eri-o = drukarnia.
 es = stan, jakość: izol-ar = izolować, izol-es-o = izolacja, odosobnienie; konvink-es-o = przekonanie (lecz: konvinko = przekonywanie); avara = skąpy, avar-es-o = skąpstwo, malad-es-o = choroba; bon-es-o = dobroć; util-es-ar = być użytecznym; simil-es-ar = być podobnym.

Przymyki.

Lor = wtedy, w czasie: lor mea nasko = w czasie mych narodzin; lor sua morto = w czasie jego śmierci.

Malgre = pomimo: malgre omna obstakli = pomimo wszelkich przeszkód; malgre sua matro = wbrew swej matce.

Per = narzędzie czynności: skribar per plumo = pisać piórem; sendar per posto = posłać pocztą; mortigar per hungro = usmiercić głodem. Nie mówi się: kovrita per nivo = pokryty śniegiem, a: kovrita da nivo).

Po = za, po (ile, czemu?): po kin złoty = za pięć złotych; sigari po dek grosz = cygara za 10 groszy; sigari po un zł. single = cygara po złotemu; il pagis la glorio po sua sango = opłacił sławę swoją krwią; on abonas ta revuo po dek zł. por yaro = abonuje się to czasopismo za 10 zł. rocznie. Omna libro kustas tri franki = każda książka kosztuje po 3 franki.

Por = aby, dla: por quo? = na co?; por mea infanti = dla moich dzieci; por vivar = ażeby żyć.

Pos = po (czasowo): pos mea departo = po moim odjeździe; me avivós pos elu = przybędę po niej.

ĆWICZENIE 12.

Me divenis la forjisto, pro ke me povas batar
 Zostałem kowalem, bo mogę uderzać.
 tante fortege. - Existas tante multe altra profesioni,
 tak silnie. Istnieje tak dużo innych zawodów,
 exemple: bakisto, barbisto, bindisto, buchisto, den-
 n. p.: piekarz, fryzjer,INTROLLGATOR, rzeźnik, den-
 tisto, desegnisto, gardenisto, komercisto, pumpisto,
 tysta, rysownik, ogrodnik, handlowiec, strażak.
 seruristo, masonisto, mestieristo, menuzisto, muelisto
 ślusarz, murarz, rzemieślnik, stolarz, młynarz
 edc. Mea amata patro deziras, ke me studiez lingu,
 itd. Mój kochany ojciec pragnie, ażebym uczył się języków.
 ma me preferus lernar Ido e divenar desegnisto.
 lecz wolałbym uczyć się Ido i zostać rysownikiem.
 La cielo es blua, la prato es verda, la sango reda,
 Niebo jest niebieskie, trawa jest zielona, krew czerwona,
 la matura cerealo es flava. Tua pektita hari es blonda,
 dojrzałe zboże żółte. Twoje uczesane włosy są blond.
 vua pektata es nigra, ilua okuli es bruna ed elua cha-
 pańskie czesane czarne, jego oczy są brunatne a jej kape-
 pelo es violea. La aquo e la vitro es diafana. Ica kavalo
 lura fioletowy. Woda i szkło są przezroczyste. Ten koń
 es kastanea ed ita kato es tigrea. Ca oreo kateno esas
 jest kasztan a tamten kot tygryś. Ten złoty łańcuch jest
 de oro, e ta arjentea ne esas arjenta ma nikela. La yaro
 ze zlota, a tamten srebrzysty nie jest srebrny lecz niklowy. Rok
 kontenas dekedu monati: januaro, februaro, marto,
 zawiera 12 miesięcy: styczeń, luty, marzec,
 aprilo, mayo, junio, julio, agosto, septembro, oktobro,
 kwiecień, maj, czerwiec, lipiec, sierpień, wrzesień, październik,
 novembro e decembro. En la kajo la serino e la kardelo
 listopad i grudzień. W klatce czyżyk i szczygieł
 regardas la paseri, qui petulas. La motacilo su balnas
 spoglądają na wróble, które swawołą. Ptaszka kąpie się
 apud la fonteto, qua spricas inter la rokaji e la hirus-
 obok źródelka, które tryska pomiędzy skałami a jaakół-
 do facas sua nesto sub la tekto dil stablo. Nokte
 ka robi swoje gniazdo pod dachem stajni. Nocą
 la naktigalo kantas tre agreable.
 słowik śpiewa bardzo przyjemnie.

LEKCJA 13.

Przyrostki.

-esk = rozpoczęcie, częstotliwość: vidar = widzieć, vid-esk-ar = ujrzyć; sid-esk-ar = usiąść; pala = błąd, pal-esk-ar = zbłądnąć; rich-sa = bogaty, rich-esk-ar = wzbogacić się.

-estr = zwierzchnik: urbo = miasto, urb-estr-o = burmistrz; polic-estr-o = komendant policji.

-et = zdrobnienie: monto = góra, mont-et-o = pagórek; rid-et-ar = uśmiechnąć się; dorm-et-ar = drzemać.

-ey = miejsce na: kavalo = koń, kavale-ey-o = stajnia końska; abelo = pszczoła, abel-ey-o = pasieka; han-ey-o = kurnik.

-i = kraj, obwód: komto = hrabia, komt-i-o = hrabstwo; rejo = król, rej-i-o = królestwo; parok-i-o = parafia.

-id = potomek: Napoleon-idi = napoleonidzi.

-ier = co zawiera: kandelo = świeca, kandel-ier-o = lich-tarz; sigar-ier-o = cygarniczka (a nie: papierosnica!); figo = figa, fig-ier-o = drzewo figowe; pom-ier-o = jabłoń; rento = renta, rent-ier-o = rentier.)

-if = wytwarzać: floro = kwiat, flor-if-ar = kwitnąć; frukto = owoc, frukt-if-ar = owocować; sang-if-ar = krwawić; sudor-if-ar = wypacać.

-ig = spowodować: forta = mocny, fort-ig-ar = wzmocnić; viro = mężczyzna, vir-ig-ar = czynić mężczyzną; dorm-ig-ar = uśpić; durar = trwać, dur-ig-ar = kontynuować, ven-ig-ar = kazać przyjść; irac-ig-ar = rozgniewać, manjar = jeść, manj-ig-ar = dać do zjedzenia.

Przymyki.

Preter = mimo, obok: ni iris preter li = sziłszy obok nich; pretervehar = jechać mimo, obok; me kuris preter la pordo = biegłem obok drzwi.

Pri = o (tyczący się): libri pri historio = książki o historii; parolar pri la linguo = mówić o języku; rakontar pri voyaji = opowiadać o podróżach.

Pro = z, dla, skutek: me tremas pro koldeso = trzęsę się ze zimna; pro timo = ze strachu; pro quo? = dlaczego?

Proxim = blisko: proxim la domo = blisko domu; kande il sentis su proxim la morto = kiedy czuł się bliski śmierci.

Segun = według: ni vivas segun la precepto = żyjemy wedle przepisu; pikturo segun Matejko = obraz podług Matejki.

Sen = bez, w braku: il arivis sen sua amiko = przybył bez swego przyjaciela; vivar sen me = żyć beze mnie.

Sub = pod (do miejsca): sub la tablo = pod stołem; lu fugis sub la tekto = uciekł pod dach.

LEKCJA 14.

Przyrostki.

ik = chory na: **kordio** = serce, **kordi-ik-a** = chory sercowa; **ftizi-ik-a** = gruźliczny; **alkohol-ik-a** = alkoholiczny.

il = narzędzie: **brosar** = czyścić szczotką; **bros-il-o** = szczotka; **telefon-il-o** = aparat telefoniczny; **paŝar** = strzelać, **paŝ-il-o** = narzędzie do strzelania.

ind = godny: **amar** = kochać, **am-ind-a** = godny miłości; **kred-ind-a** = wiarygodny; **laud-ind-a** = chwalebny.

ism = system, partia: **Kristan-ism-o** = chrześcijaństwo, **social-ism-o** = socjalizm.

ist = zawód: **arto** = sztuka, **art-ist-o** = artysta, **kantar** = śpiewać, **kant-ist-o** = śpiewak; **komerc-ist-o** = handlowiec.

iv = co może: **instruktar** = uczyć, **instrukt-iv-a** = pouczający; **rezist-iv-a** = odporny; **mort-iv-a** = śmiertelny.

ivor = ...żerny: **karno** = mięso, **karn-ivor-a** = mięsożerny.

iz = zaopatrzyć w: **armo** = broń, **arm-iz-ar** = uzbroić; **luno** = światło, **lum-iz-ar** = oświetlić; **sal-iz-ar** = posolić; **limit-iz-ar** = ograniczyć.

oz = pełen czegoś: **sablo** = piasek, **sabl-oz-a** = piaszczysty; **danjer-oz-a** = niebezpieczny, **energi-oz-e** = energicznie.

Przymyki.

Super = nad, ponad: **super ni** = nad nami; **super la maro** = nad morzem; **l'abeli flugas super l'abelejo** = pszczoły latają ponad pasieką.

Sur = na (czymś) do: **sur l'oceano** = na oceanie; **sur la tablo** = na stole; **yuri sur la krono** = prawa do korony; **prenar afero sur su** = wziąć sprawę na siebie.

Til = aż do (w czasie i przestrzeni): **til la frontiero** = aż do granicy; **til mea retroveno** = aż do mego powrotu; **de Kraków til Poznań** = z Krakowa aż do Poznania; **til la komenco** = od początku; **til la fino** = aż do końca.

Tra = przez: **tra la foresto** = przez las.

Trans = za, poza: **trans la maro** = za morzem.

Ultre = oprócz: **ultra mea lingvo me savas la Polono** = prócz mojego języka znam polski.

Vers = ku, do: **vers la parko** = ku parkowi.

Vice = zamiast: **vice l'advokato** = za adwokata; **vice l'aloro** = zamiast pracować on bawi się.

Ye = nieokreślone znaczenie: **ye l'angulo** = na rogu; **ye dimezo** = w południe; **ye la lasta foyo** = ostatnim razem; **kaptar ye la kolo** = złapać za szyję (a nie: „per“ la kolo!); **me doloras ye la kapo** = cierpię na ból głowy.

LEKCJA 15.

Przyrostki.

sum = nieokreślone znaczenie: **kolo** = szyja, **kol-um-o** = kołnierz; **bordo** = brzeg, **bord-um-o** = obramowanie; **kruco** = krzyż, **kruco-um-sar** = skrzyżować.

sun = jednostka czegoś: **sabl-un-o** = ziarnko piasku, **frument-un-o** = ziarnko pszenicy.

sur = wytwór czegoś: **fotografar** = fotografować, **fotografur-o** = fotografia; **konstruktur-o** = budowla; **skrib-sur-o** = pismo; **fendar** = pękać, **fend-sur-o** = pęknięcie.

ny = schówek: **inko** = atrament, **ink-uy-o** = kalamarz; **sigar-uy-o** = papierosnica; **sukr-uy-o** = cukierniczka.

yun = młode: **bov-yun-o** = cielę; **porc-yun-o** = prosię.

Przykłady tworzenia z przyimków przymiotników i przysłówków:

avan = przed, **avana** = przedni, **avane** = z przodu

dop = za, **dopa** = tylni, **dope** = z tyłu

sub = pod, **suba** = niższy, **sube** = niżej

super = nad, **supera** = wyższy, **supere** = wyżej

kontre = przeciw, **kontrea** = przeciwny, **kontree** = przeciwnie

obok słów nie należy mieszać ze sobą i do-brze je zapamiętać!		supra = górny, supre = w górze
		infra = dolny, infre = w dole
		basa = niski, base = nisko
		alta = wysoki, alte = wysoko

La infra etajo di domo povas esar alta o basa = dolne piętro domu może być wysokie lub niskie; **la supra etajo es supera kam nia**, **la infra es suba kam vua** = górne piętro jest wyższe niż nasze, dolne jest niższe niż pańskie.

Składanie słów.

- 1) Rzeczownik z drugim: **fer-voyo** = kolej; **vapor-navo** = parowiec
- 2) Rzeczownik z czasownikiem: **parto-prenar** = uczestniczyć
- 3) Rzeczownik z przymiotnikiem: **ciel-blua** = błękitny
- 4) Przyimek z czasownikiem: **en-irar** = wejść; **ad-portar** = przynieść
- 5) Przyimek z przymiotnikiem: **super-natura** = nadprzyrodzony
- 6) Liczebnik z przymiotnikiem: **un-dia** = jednodniowy
- 7) Przyimek z rzeczownikiem: **inter-tempo** = międzyczas
- 8) przymiotnik z przymiotnikiem: **gros-kapa** = grubogłowy
- 9) Przymiotnik z przysłówkiem: **inter-tempe** = w międzyczasie

W razie trudności rozpoznania złożonych słów rozdziela się je kreską „-”: **mar-aquo** = woda morska; **posh-horlojo** = zegarek kieszonkowy; **kredit-institucuro** = instytucja kredytowa.

ĆWICZENIE 15.

Vintro advenis. Pro la koldeso la mueleyo ne
 Zima nadeszła. Z powodu zimna ralya juŝ
 plus povas muelar la frumento, pro ke la roto esis
 nie moŝe mleć pszenicy, bo kolo zostalo
 haltigita da la glacio dil rivero. La korvi triste perchas
 zatrzymane przez lód rzeki. Kraki smutnie siedzą
 sur l'arboreo proxim la tombeyo. La morto falchis
 na drzewie blisko cmentarza. Ŝmierć skosiła
 la olda avulo, quan on sepoltis en la tombo. La parenti
 starego dziadka, którego pochowano w grobie. Krewał
 asistis lua funero. Yen mikra puero sketas sur la glacio
 asystowali w jego pogrzebie. Oto mały chłopiec ślizga się na lodzie
 dil rivereto per sua sketili. La pueri livis la skoleyo
 potoku na swych łyżwach. Chłopcy opuścili szkołę
 e precipitas su ad la gliteyo. La mulini tiras la glit-
 i eisną się ku ślizgawce. Muły ciągną sanki
 veturo plena de ligna faski. La bubachi formacis
 pełne drewnianych wiązek. Chłopczyśka utworzyli
 la nivura statuo a qua li metis chapelo e pipo, pose
 śnieżną postać której włożyli kapelusze i fajkę, potem
 li bombardis ol per nivobulo. La olda vendistino, tre-
 bombardowali ją śniegowymi kulami. Stara kupcowa, trze-
 manta pro koldeso, vendas varma kastani. La yuna
 saca się z zimna, sprzedaje gorące kasztany. Młody
 selifisto sutas la hamesi e seli. La forjisto ferizis
 rymarz szyje uprzęgi i siódła. Kowal podkuł
 la kavalo per hufi provizita per akutigita stifti. L'akra
 konia podkowami zaopatrzonymi w naostrzone sztyfty. Ostry
 nordala vento forportas per nigra vortici la fumuro
 północny wiatr ponosi w czarnych kłębach dym
 ekiranta la kameno. La nigra chuvi perchas sur la grand
 wychodzący z komina. Czarne kawi śledzą na wielkim
 greto proxim la kirko, e la pigi e korniki serchas por
 płocie blisko kościoła, a sroki i wrony szukają dla
 su la nutrivo. Ni vehas en glitveturo tra la foresto
 ścieble pożywienia. Jedziemy w saniach przez las
 plena de vilda bestii. Yen la leporo, kapreolo, apro-
 pełen dzikich zwierząt. Oto zając, rogacz (sarna), daniel
 e cervino. La musko esas kovrita da nivo.
 i jelen. Mech jest przykryty śniegiem.

Następstwo czasow.

W *Ido* zawsze w zdaniu podrzędnym używa się tych samych form i czasów, których byśmy użyli w zdaniu głównym: *Il dicis ke il skribas* = powiedział że pisze; *il dicis ke il skribis* = powiedział że pisał; *dicex ke il skribex* = powiedz aby pisał; *me esperas ke il venos* = spodziewam się że przyjdzie; *me timas ke il venos* = obawiam się że przyjdzie; *me dubas kad il venos* = wątpię czy przyjdzie; *me kredas ke il venos* = wierzę że przyszedłby; *il dicis ke se il povus* = powiedział że gdyby mógł.

Zamiast: *me pensas ke me pruvis* = myślę że dowiodłem, lepiej powiedzieć: *me pensas pruvir*; *me pensas pruvor* = myślę że dowiodę.

Zamiast: *il arivis ne avertinte me* = przybył nie uprzedziwszy mnie, lepiej użyć: *il arivis sen avertir me*.

Zawsze po użyciu „*por ke*” należy stosować tryb rozkazujący: *Por ke vu povez pagar, oportas ke vu kunprenez pekunio* = ażebyś pan mógł zapłacić, trzeba abyś pan przyniósł pieniądze. *Por ke il elektesez, vu mustas luktar energioze* = ażeby jego wybrano, pan musi walczyć energicznie. *Por ke ni rekompensez, konvenas ke ni meritez lo* = abyśmy byli wynagrodzeni, wypada abyśmy zasłużyli na to. *Me volas, por ke tu esez kontenta pri me* = chcę, abyś był zadowolony ze mnie. *Respondex, por ke me savez* = odpowiedz, abym wiedział.

Jeżeli pragniemy wyrazić życzenie, rozkaz, prośbę, potrzebę, konieczność, zakaz, wolę, polecenie, żądanie, zasługę, to zawsze stosuje się formę rozkazującą:

Me volas, ke vu skribex = chcę aby pan napisał. *Me deziras, ke vi sukcesez* = pragnę, aby wam się powiodło. *Il imperis, ke me restez* = polecił, abym został. *Me pregas, ke vu helpez me* = proszę, abyś mi pan pomógł. *Me bezonas, ke tu partoprenez l'entraprezo* = potrzebuję, abyś wziął udział w przedsięwzięciu. *Il meritas, ke on rekompensez lu* = zasługuje, aby go wynagrodzono. *Konvenas, ke ni vizitez li* = wypada, abyśmy ich odwiedzili. *Il permis, ke ni departez* = on zezwolił, abyśmy odjechali. *Il venez e rakontez omno* = niechaj on przyjdzie i opowie wszystko. *Ni rekomendez, ke li tacez* = polećmy, aby milczeli.

Tytuły.

Do osoby wysoko postawionej mówi się: *sinioro*: *sinioro rejo* (do króla), *sinioro princo* (do księcia), *sinioro episkopo* (do biskupa) itd. Do osób, z którymi utrzymujemy stosunki osobiste lub pisemne, używa się: *sioro* (w razie potrzeby: *siorulo* lub *siorino*): *Sioro Profesoro*, *Sioro Prezidero* itd.

CZASOPISMA, WYCHODZĄCE W IDO:

- „Progreso”, dwumiesięcznik, całkowicie w Ido,
 adres redakcji: Woodford 8 Kings Avenue,
 Green (Essex) Anglia.
- „Centerbladet”, miesięcznik, po szwedzku i w Ido,
 adres redakcji: Örebro, Suedia (Szwecja).
- „La Langue Internationale”, po francusku i w Ido,
 adres redakcji: Paris XIX, 52 Rue Petit (C. Papillon)
- „Ido e Vivo”, miesięcznik, po węgiersku i w Ido,
 adres redakcji: Szombathely, Erzsebet Kir. Ut. 1.

PODRĘCZNIKI IDA:

- 1) Lekcje języka międzynarodowego Ido (L. Weber) zł. 3.50
- 2) Kompletta detaloza gramatiko di la linguo internaciona
 Ido (w całości w Ido, opracowany przez właściwego
 twórcę tego języka, L. Beaufront'a) zł. 6.—
- 3) Tablice obrazowe Delmasa do nauki Ida, dwa zeszyty
 wielkości 32 cm × 24 cm, każdy zawierający po
 8 obrazów, przedstawiających różne sceny z życia
 ludzkiego zł. 5.—
- 4) Explico Libreto di Delmas Tabeli, książeczka cała
 w Ido, wyjaśniająca powyższe obrazy zł. 2.—
- 5) Ido Exercaro L. de Beaufront'a, cała w Ido, zbiór
 ćwiczeń, pozwalających na szybkie opanowanie
 języka Ido zł. 0.50

info dla wyszukiwarek:

NARESZCIE WPROWADZONO JEZYK SWIATOWY!

Na zjeździe językoznawców w Paryżu dla dokonania wyboru języka światowego pomocniczego uznano za najodpowiedniejsze "esperanto" pod warunkiem dokonania w nim ulepszeń. Wyloniona komisja opracowała zasady tego języka, który odtąd będzie środkiem ułatwiającym porozumiewanie się między narodami świata. Więc uczmy się tego JEZYKA SWIATOWEGO!

PRZEDMOWA

Wprowadzenie w powszechne użycie języka pomocniczego międzynarodowego nie ma na celu wyparcia języków narodowych, lecz jedynie ułatwienie w porozumiewaniu się narodów między sobą; kto spełnia to zadanie, oddaje tak swemu własnemu społeczeństwu, jak i w ogóle kulturalnej ludzkości, wielkie usługi - spełnia bowiem szlachetny i piękny obowiązek, za co przyszłe generacje ludzkości będą z prawdziwą wdzięcznością wspominać o dzisiejszych pionierach tego języka.

Jesliby każdy mieszkaniec naszej ziemi nauczył się tego pomocniczego języka, jakbyby ułatwił sobie utrzymywanie stosunków we wszystkich krajach naszego globu! Czyż nie szkoda tracić tyle energii na uczenie się kilku obcych, narodowych języków, o wiele trudniejszych niż nasz pomocniczy?

Najwięcej w rozpowszechnianiu naszego języka pomocniczego może uczynić młodzież, do której wszak przyszłość należy. Przeto do Was, Młodzieży, zwracamy się w pierwszym rzędzie z gorącym apelem do podjęcia tej, tak szczytnej misji uczenia siebie i innych tego języka!

Jednym ze skuteczniejszych środków szerzenia języka światowego jest zakładanie w poszczególnych miejscowościach "Kółek pomocniczego języka światowego". Wdzięczne pole do pracy w tym kierunku mogą mieć wychowawcy młodzieży szkolnej, którzy powinni ułatwić jej w uczeniu się tego języka.

Niemal w każdym kraju znajdują się takie kółka czy też towarzystwa, to też miła i pożyteczna rzecz jest nawiązywanie korespondencji ze zwolennikami tego języka innych krajów.

A gdy później, po przeczytaniu większej ilości książek i czasopism, wychodzących w tym języku, poczujesz się na siłach i dojdiesz do przekonania, że potrafisz wiernie dokonywać tłumaczeń z polskiego na Ido, poprośby przetłumaczyć cenniejsze dzieła autorów polskich na ten język światowy; dokonawszy tej pracy, przyczynisz się znacznie do szerzenia wiadomości o Polsce wśród innych narodów, które również starają się zapoznać ludzkość z cenniejszymi dziełami swych dzielnych synów i córek.

keywords: esperanto, kurs, nauka, Lwów, spółka, nakładowa, odrodzenie, 1937, Lwowska, Drukarnia, Nowoczesna, Pasaz, Mikolascha, krótka, historia, języka, światowego, reform, esperanto, ido, Zamenhof, 1901, Idiomo, Di, Omni, akcent, przyimki, przysłówki, zaimki, czasowniki, przedrostki, przedimki, przymiotniki, imiesłowy, liczebniki, bierne, czynne, osobowe, nieosobowe, porządkowe, ułamkowe, zbiorowe, progreso, centerbladet, langue, internationale, beaufront, alfabet, wymowa,